

POIC ZIŅAS

Profesionālās izglītības attīstības aģentūras Profesionālās orientācijas informācijas centra ziņu izdevums 2005/1

Godātais lasītāj!

Jūsu rokās ir pirmais Profesionālās izglītības attīstības aģentūras Profesionālās orientācijas informācijas centra ziņu izdevums. Tajā atradīsiet aktuālākos jaunumus par uzsākto karjeras attīstības atbalsta sistēmas politiku un tās veidošanu valstī, kā arī par sadarbības veicināšanu starp karjeras izglītības attīstībā iesaistītajām institūcijām un īstenotajiem pasākumiem izglītības un nodarbinātības jomā.

Mūsu darba dzīvi ietekmē dažādu apstākļu sakritības. Mēs varam pieņemt vai arī noraidīt šo apstākļu ietekmi un piedāvātās iespējas, bet tikpat labi varam iemācīties kontrolēt un pat pārvērst tās par priekšrocību. Mūdienu darba pasaulē pārmaiņas notiek aizvien straujāk un biežāk. Liverpūles Universitātes karjeras konsultants Dr. Pīters Hovkins teicis: „Kad pūš vējš, vieni būvē sienas, bet citi – vējdzirnavas. Pārmaiņas rada vairāk problēmu tiem, kas būvē sienas, taču tiem, kas būvē vējdzirnavas – lielākus ieguvumus.”

Dažkārt ir vērts padomāt par to, ko vēlamies gūt no dzīves. Vieniem cilvēkiem ir nepieciešams stabils darbs, daži alkst pēc pārmaiņām. Mēs varam strādāt, lai dzīvotu, atalgojumu par darbu izmantojot savu interešu finansēšanai. Bet varam arī dzīvot, lai strādātu un caur savu karjeru gūtu savu mērķu piepildījumu.

*Dita Traidās,
Profesionālās izglītības attīstības aģentūras direktore*

ĪSUMĀ

Jauna mājas lapas adrese

Kopš šī gada septembra Profesionālās orientācijas informācijas centram (POIC) ir jauna mājas lapas adrese: www.piaa.gov.lv/Euroguidance. Uzlabots ir arī mājas lapas saturs – gan latviešu, gan angļu valodas versijā atrodama noderīga informācija karjeras konsultantiem.

Baltijas un Ziemeļvalstu sadarbība

Baltijas un Ziemeļvalstu Euroguidance centri kopā ar savas valsts karjeras konsultantu izglītotājiem un mobilitātes ekspertiem ir uzsākuši jaunu sadarbības virzienu karjeras konsultantu izglītībā. Tas rosinās Baltijas un Ziemeļvalstu izglītotāju diskusiju par konceptuāli jauna izglītības moduļa izstrādi, ko varētu integrēt katras valsts karjeras konsultantu studiju programmās. Pirmais ekspertu kopīgais seminārs notika šī gada oktobrī Viļņā. Nākamā tikšanās plānota 2006. gada 12.–13. janvārī Rīgā.

Jauns portāls

19 Eiropas valstis, tai skaitā arī Latvija, izstrādā unikālu portālu par izglītības, studiju un karjeras iespējām Eiropā. Portāla saturs būs pieejams deviņās Eiropas valodās jau no 2006. gada 1. janvāra. Pašlaik ar to var iepazīties POIC mājas lapas www.piaa.gov.lv/Euroguidance sadaļā Eiropas portāli. Portāls top Leonardo da Vinci pilotprojekta "Fit for Europe Enlargement" ietvaros. Projekta partneru trešā tikšanās notika Rīgā šī gada 24. – 25. oktobrī.

Konsultē par izglītību Vācijā

No 14. – 17. novembrim POIC viesojās karjeras konsultants Andreas Rogers no Vācijas Federālās Nodarbinātības aģentūras. Vīzītes laikā viņš vairākās Rīgas skolās konsultēja jauniešus par studiju un darba iespējām un nosacījumiem Vācijā. Nākamreiz Vācijas pārstāvju konsultācijas ikviens interesents varēs saņemt izstādē „Skola 2006”, kas no 2.– 5. martam risināsies Ķīpsalas hallē.

Top koncepcija karjeras attīstības atbalsta sistēmai

Nekvalitatīva profesionālās orientācijas sistēma kā viena no pamatproblēmām valstī minēta informatīvajā ziņojumā „Par darba tirgus attīstības prognozi un atbilstošas izglītības nodrošināšanas rīcībpolitikām”, ko izstrādājusi Ministru prezidenta veidotā darba grupa.

Par kvalitātes trūkumu liecina arī statistika. Pirmkārt, dati rāda, ka, lai gan pēdējos gados Latvijas iekšzemes kopprodukta (IKP) pieauguma temps (2003. gadā – 7,5%, 2004. gadā – 8,5%) ievērojami pārsniedzis vidējo Eiropas Savienības (ES) rādītāju un liecina par ekonomikas izaugsmi, tomēr bezdarba līmenis saglabājas augsts un pārsniedz ES vidējo rādītāju pēdējos divos gados attiecīgi par 1,3 un 0,8 procentiem. Otrkārt, Latvijas darba tirgu negatīvi raksturo salīdzinoši augsts 15 – 24 gadu vecuma grupas jauniešu darba meklētāju īpatsvars: 2003. gadā tas sasniedza 18,5%, 2004. gadā – 18,4%. Nodarbinātības valsts aģentūras dati liecina, ka pēdējo četru gadu laikā vērojama tendence palielināties bezdarbnieku skaitam augstāko izglītību ieguvušo jauniešu vidū.

Kā redzams, valstī notiek strauja ekonomiska izaugsme, bet bezdarbs, īpaši jaunu, izglītotu cilvēku vidū, ir augsts. Tāpēc šī gada augusta beigās Labklājības ministrija (LM) izveidoja darba grupu koncepcijas izstrādei par profesionālās orientācijas un karjeras izglītības pakalpojumu sistēmas pilnveidošanu.

Izveidotajai darba grupai, kurā ir trīs ministriju, darba devēju, un darba ņēmēju organizāciju pārstāvji, līdz 2006. gada 1. februārim ir jāizstrādā un jāiesniedz projekts par karjeras attīstības atbalsta sistēmas (KAAS) pilnveidošanu valstī, iezīmējot sistēmas aprises. Šis projekts ir svarīgs gan izglītības iestāžu absolventiem, gan bezdarbniekiem, gan cilvēkiem ar speciālām vajadzībām, lai uzlabotu darba meklēšanas prasmes un spēju noturēties darbā, kā arī radītu visiem vienlīdzīgus apstākļus informācijas iegūšanā par izglītības iespējām un darba tirgus attīstības perspektīvām.

Koncepcijas izstrādāšanas laikā darba grupa vienojās, ka turpmāk termina „profesionālā orientācija” vietā lietos jēdzienu

„karjeras attīstības atbalsta sistēma (KAAS)”. Līdz šim izglītības sistēmā lietotais vārdu savienojums „profesionālā orientācija” nāk no plānveida ekonomikas sistēmas, kad šo pakalpojumu galvenais mērķis bija aizpildīt brīvās darba vietas. Mūsdienu ekonomikas apstākļos cilvēkam pašam jāprot orientēties darba tirgus piedāvājumā un prasībās, lai izvēlētos sev atbilstošu sākotnējo un tālāko izglītības virzienu, un jāapzinās savas stiprās un vājās puses, lai mērķtiecīgi veidotu savu karjeru.

Tā kā šobrīd karjeras attīstības atbalsta pakalpojumus sniedz vairākas institūcijas, ir izskanējis viedoklis, ka to darbība daudzviet pārklājas. Zināmā mērā tas atbilst patiesībai, turklāt vairāki pakalpojumu veidi Latvijā pašlaik vispār nav pieejami. Darba grupa ir izvērtējusi gan Labklājības ministrijas, gan Izglītības un zinātnes ministrijas pārziņā esošo institūciju lomu un devumu šajā jomā un secinājusi, ka visām jāpilnveido savs darbs un savstarpēji jāsadarbojas, lai varētu uzlabot kopīgo karjeras attīstības atbalsta sistēmas kvalitāti.

Kas ir karjeras attīstības atbalsta sistēma?

KAAS ir pasākumu kopums, kas dod iespēju individuālam jebkurā dzīves posmā visa mūža garumā identificēt savas intereses, spējas, prasmes, pieredzi, lai pieņemtu apzinātus lēmumus par izglītības un/vai profesijas izvēli un lai organizētu un vadītu savu individuālo dzīves ceļu mācību, darba un citās jomās, kurās šīs spējas un pieredze tiek apgūtas un/vai lietotas.

Karjeras attīstības atbalsta sistēmas pamatelementi:

KARJERAS IZGLĪTĪBA:

- Pakalpojumi
- Kursi
- Programmas

INFORMĀCIJA:

- Informācijas izstrāde
- Informācijas sniegšana

KARJERAS KONSULTĒŠANA:

- Palīdzība karjeras plānošanā
- Profesionālās piemērotības noteikšana

CITI PASĀKUMI:

- Darba izmēģinājumi
- Darba meklēšanas un darbā noturēšanās prasmju apguve

ESF atbalsts karjeras izglītības attīstībai

Eiropas Sociālās fonda (ESF) līdzfinansētās nacionālās programmas „Atbalsts profesionālās orientācijas un karjeras izglītības ieviešanai” ietvaros Profesionālās izglītības attīstības aģentūra īsteno projektu „Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā” (KIPNIS).

Projekts KIPNIS paredz uzlabot profesionālās orientācijas pakalpojumu un karjeras izglītības pieejamību un kvalitāti visu līmeņu un veidu izglītības iestādēs. Projektu veido trīs pamataktivitātes. Pirmā no tām ir tālākizglītības kursa izstrāde, ieviešana un multiplikatoru sagatavošana izglītības iestādēs strādājošo karjeras izglītības praktiķu un klašu audzinātāju profesionālajai pilnveidošanai. Notiks mācības 3700 skolotājiem visā Latvijā. Otrā aktivitāte paredz metodisko un informatīvo materiālu izstrādi un publicēšanu (drukātie katalogi, metodiskie materiāli skolotājiem, skolēnu darba burtnīcas, tai skaitā, materiāli elektroniskā formā) trīs mērķgrupām: 7. – 9. klasēm, 10. – 12. klasēm un profesionālās izglītības iestādēm. Savukārt trešajā aktivitātē plānota karjeras konsultanta profesijas standarta un tam atbilstošas studiju programmas izstrāde, mācībspēku sagatavošana programmas ieviešanai augstskolās.

Izstrādās nacionālo datu bāzi

Projekta laikā plānots izstrādāt un publicēt nacionālo datu bāzi, kas būs plaši pieejams elektronisks informācijas līdzeklis par izglītības iespējām Latvijā. Datu bāzē dažādām mērķu grupām – jauniešiem, pieaugušajiem, cilvēkiem ar speciālām vajadzībām – būs atrodama informācija par visu pakāpju un veidu izglītību, tostarp arī kursiem. Datu bāzes programmatūra un informācijas klasifikācija būs veidota līdzīgi kā citās Eiropas valstīs, lai rezultātā tā būtu savietojama ar Eiropas Komisijas portālu PLOTEUS II (*The Portal on Learning Opportunities Throughout the European Space*), tādējādi radot iespēju vienotas informācijas apmaiņas telpas izveidei visā Eiropā. Tas, savukārt,

Izglītības un zinātnes ministrija izglītības attīstības pamatnostādņēs 2006.–2010. gadam ir iecerējusi paplašināt atbalstu karjeras izglītības īstenošanai visās izglītības iestādēs, palielinot klašu audzinātāju apmaksāto stundu skaitu, paplašinot tālākizglītības iespējas pedagoģiskajiem darbiniekiem karjeras izglītības jautājumos, turpinot attīstīt metodisko nodrošinājumu un paredzot apmaksātas budžeta studiju vietas karjeras konsultantiem.

Projekts KIPNIS

Projekta īstenošanas laiks: no 2005. gada 9. februāra līdz 2007. gada 30. septembrim

Kopējās projekta izmaksas: 1 065 995 LVL

ESF finansējums: 799 496 LVL

Projekta īstenoātājs: POIC Projektu ieviešanas nodaļa (PIN)

Projekta partneri: 38 Izglītības pārvaldes un sešas augstskolas

KIPNIS

A K T I V I T Ā T E S

Tālākizglītības kursa izstrāde, ieviešana un multiplikatoru sagatavošana

Metodisko un informatīvo materiālu izstrāde un publicēšana

Karjeras konsultanta profesijas standarta un tam atbilstošas studiju programmas izstrāde

nodrošinās informācijas pieejamību par izglītības iespējām ES visiem Eiropas pilsoņiem. Datu bāzi paredzēts izstrādāt līdz 2007. gada vidum.

Projekta darbība veiksmīga

Līdz šim nacionālās programmas ietvaros veiksmīgi darbu uzsākušas piecas darba grupas, kurās ir iesaistīti 68 eksperti. Iepazīta un apkopota citu valstu (Dānijas, Vācijas, Somijas, Zviedrijas, Lielbritānijas, Čehijas, Lietuvas, Igaunijas, Polijas, Ungārijas un Īri-

jas) pieredze, uzsākta skolotāju/karjeras izglītības praktiķu mācību kursa un metodisko materiālu izstrāde, sagatavoti informācijas katalogu manuskripti par izglītības iespējām pēc 9. un 12. klases, kā arī izstrādāts profesijas standarts „Karjeras konsultants”. Pašlaik sadarbībā ar vadošajiem Eiropas valstu ekspertiem turpinās karjeras konsultanta studiju programmas izstrādi.

Šī gada 1. decembrī projekta ietvaros notika konference, kuras dalībniekiem bija iespēja iepazīties ar studiju vizītēs gūtajām atziņām un pieredzi, kas būtu ņemama vērā, veidojot karjeras izglītības saturu un īstenošanas mehānismu Latvijā. Visi runātāji uzsvēra, ka efektīga karjeras izglītības sistēma ir balstīta uz plašu un daudz-

ESF atbalsts karjeras izglītības attīstībai

→ 3. lpp.

pusīgu sadarbību starp ģimeni, skolu, pašvaldību, atbalsta centriem, augstskolām un darba devējiem, nodrošinot savstarpēju informācijas apmaiņu un pēcteci pasākumu organizēšanu. Konferencē piedalījās 117 dalībnieki no dažādām valsts pārvaldes, pašvaldību un sociālo partneru institūcijām.

Ar projektu KIPNIS var iepazīties mājas lapā: [www.piaa.gov.lv](http://www.piaa.gov.lv/Euroguidance/kipnis)

ESF nauda atklātu konkursu projektiem

Papildus minētajai nacionālajai programmai ESF nauda bija pieejama, piesakot projektus divos atklātos konkursos aktivitātē „Profesionālās orientācijas un konsultēšanas pasākumi izglītības iestādēs”. Projektus atklātos konkursos varēja pieņemt izglītības iestādes, izglītības atbalsta iestādes, valsts un pašvaldību iestādes un profesionālās asociācijas.

Kopējais pieejamais finansējums ESF aktivitātes „Profesionālās orientācijas un

konsultēšanas pasākumi izglītības iestādēs” īstenošanai ir 1 124 486 latu. Atklāto konkursu projektu pieteikumiem aktivitātē „Profesionālās orientācijas un konsultēšanas pasākumi izglītības iestādēs” PIAA pirmo reizi izsludināja 2004. gada 20. septembrī un saņēma 117 projektu pieteikumus. No tiem apstiprināti 72 projekti par kopējo izmaksu summu 430 339 latiem.

Šobrīd PIAA ir noslēgusi līgumus ar pirmajā konkursā apstiprināto projektu īstenotājiem un lielākā daļa no tiem jau tiek īstenota. Visvairāk projektu pieteikts uz dažādiem informatīviem pasākumiem, lai nākamie studenti vai audzēkņi varētu iegūt pilnīgāku informāciju par interesējošu profesiju vai izglītības iestādi, apmeklējot karjeras dienas, atvērto durvju dienas, piedaloties mācību ekskursijās un/vai tiekoties ar darba devēju pārstāvjiem. Daži projektu pieteicēji veidos savas izglītības iestādes mājas lapu un izstrādās dažādus informatīvos, reklāmas un metodiskos materiālus.

Atkārtotu konkursu projektu pieteikumiem PIAA izsludina par aktivitātē atlikušo pieejamo finansējumu – 694 146 latu. ESF finansējums ir 75% no projekta kopējām attiecināmām izmaksām, bet 25% veido nacionālais vai privātais finansējums. Projektu ilgums ir no četriem līdz divpadsmit mēnešiem. Maksimālā viena projekta summa ir 10 000, minimālā – 2000 latu.

Atbalsts ir projektiem, kas paredz profesionālās orientācijas pasākumu organizēšanu izglītības iestādēs, darbojošos informatīvo centru tālāku attīstību, izglītības iestāžu mājas lapu izveidi, mācību ekskursijas, sadarbības veidošanu un veicināšanu ar uzņēmumiem un citas līdzīga rakstura aktivitātes. Priekšroka ir projektiem, kas paredz profesionālās orientācijas un konsultēšanas pasākumu īstenošanu vai organizēšanu, kā arī tiem projektiem, kuros iesaistīti partneri un vairāk kā 150 jauniešu. Plašāku informāciju par atklātu konkursu projektu pieteikumiem ESF aktivitātēs izglītībai var atrast www.piaa.gov.lv/esf.

NOTIKUMI

Izvērtē KAAS kvalitāti 10 valstīs

Rīga ir pirmā no jauno Eiropas Savienības dalībvalstu galvaspilsētām, kur Eiropas Komisijas Nodarbinātības programmas ietvaros notika prakses un pieredzes apmaiņas (Peer Review) seminārs. Semināru rīkoja Labklājības ministrija sadarbībā ar Eiropas Komisiju, un tajā diskutēja par karjeras attīstības atbalsta sistēmas (KAAS) pakalpojumiem saistībā ar mūžizglītību „Atbalsts mūžizglītībai, attīstot karjeras attīstības atbalsta sistēmas pakalpojumus mūža garumā”.

Divu dienu seminārā, kas norisinājās novembra beigās, dalībnieki noklausījās Latvijas pārstāvju ziņojumus gan par situāciju Latvijas darba tirgū, gan karjeras atbalsta pakalpojumu sistēmu kopumā, gan karjeras izglītību. Pamatziņojumu par Latvijas karjeras attīstības atbalsta sistēmas darbību, labo praksi, efektivitāti un trūkumiem prezentēja neatkarīgā eksperte Raita Karnīte. No 1. decembra ar to var

iepazīties Labklājības ministrijas mājas lapā (www.lm.gov.lv) sadaļā „Aktualitātes”.

Seminārā piedalījās pārstāvji no desmit valstīm: Somijas, Vācijas, Īrijas, Itālijas, Lietuvas, Nīderlandes, Rumānijas, Slovēnijas, Slovēnijas Republikas un Lielbritānijas. Katras valsts pārstāvis iepazīstināja semināra dalībniekus ar karjeras attīstības atbalsta sistēmu savā valstī, deva vērtējo salīdzinājumu un iespējamus priekšlikumus sistēmas pilnveidošanai Latvijā. Dalībnieki diskutēja arī par minēto valstu labās prakses piemēriem un pieredzi.

Dažas pamatatziņas:

1. KAAS kvalitātes nodrošināšanai valstī ir jāattīsta dialogs starp tajā iesaistītajiem dalībniekiem, veidojot labu sadarbības tīklu, nevis norobežojoties nozaru ietvaros.
2. Jārūpējas par to, lai kvalitatīvi informatīvi materiāli, tai skaitā e-formā,

būtu pieejami visām klientu grupām.

3. KAAS kvalitāti var nodrošināt tikai uzlabojot pašu konsultantu kompetenci.
4. Neatkarīgi no tā, vai ir augstu kvalificēti karjeras konsultanti, KAAS nevar uzlabot, ja valstī nav labas mūžizglītības sistēmas.
5. KAAS ir jāstrādā roku rokā ar tām institūcijām, kas prognozē darba tirgus attīstības tendences.
6. Karjeras konsultēšanas pakalpojumi ir jāpiedāvā kā instruments indivīda pilnveidei, nevis tikai brīvo darba vietu aizpildīšanai.
7. Ilgtermiņa mērķim par indivīda nodarbinātības spēju attīstīšanu vajadzētu dominēt pār īstermiņa mērķi – tūlītēju nodarbinātību.
8. Izpratne par darba dzīvi, karjeras nozīmi cilvēka dzīvē un tās saistību ar izglītību jāsāk veidojot jau pamatskolas vecumā un jāattīsta turpmākajos izglītības posmos.